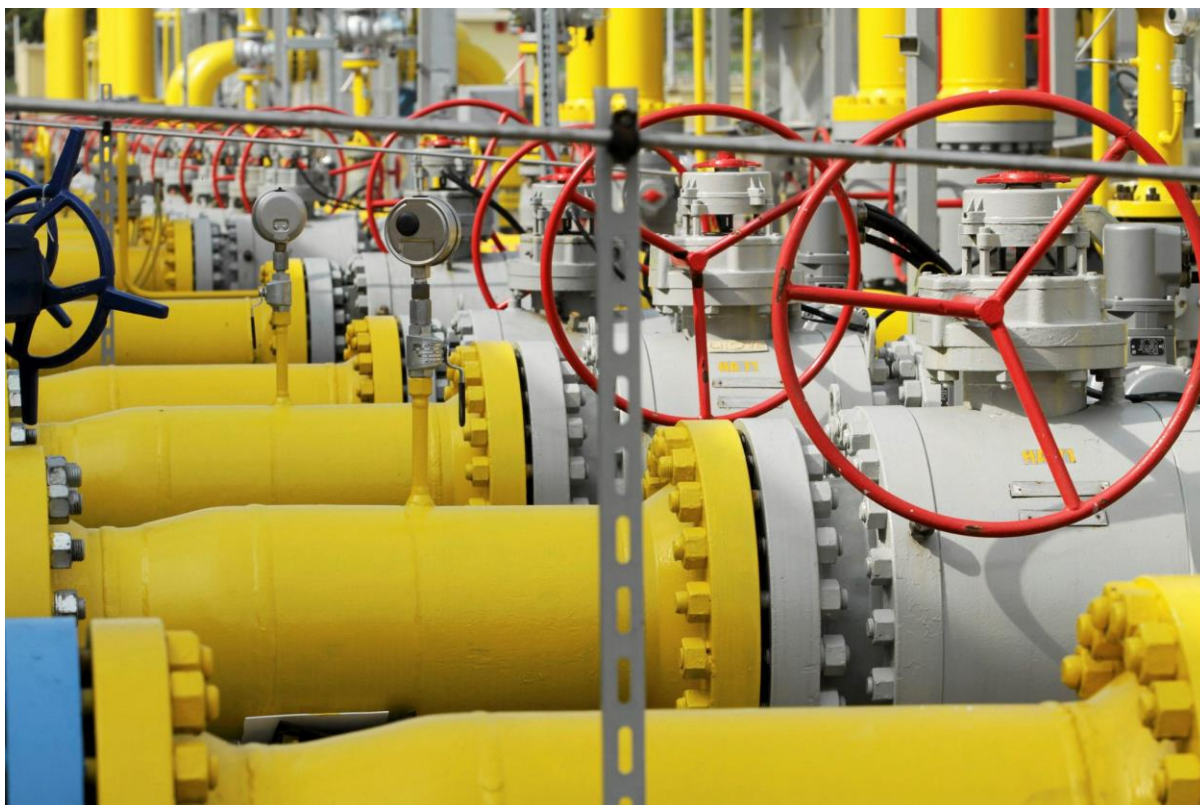

Moldawski kryzys energetyczny, czyli o tym jak Unia Europejska pomaga Moskwie wzmacniać swoją pozycję na rynku gazu

Julita Komosa

11.01.2022

Artykuł w skrócie:

- Wstrzemięźliwa pozycja Unii Europejskiej w obliczu kryzysu energetycznego w Mołdawii czyni unijną ofertę współpracy coraz mniej atrakcyjną dla krajów postsowieckich;
- osamotnienie i *de facto* brak alternatywnych źródeł energii zmusiły Kiszyniów do podpisania kolejnego kontraktu z *Gazpromem*, uzależniając go od rosyjskiego gazu na kolejne lata;
- kryzys mołdawski umocnił *de facto* pozycję Moskwy na rynku gazu, dzięki czemu może ona wciąż wykorzystywać surowiec, jako instrument politycznego nacisku.

Rosyjsko-mołdawskie stosunki energetyczne od początku cechowała asymetryczność. Dodatkowy problem we wzajemnych relacjach stanowi ponadto Naddniestrze – region separatystyczny, który od lat dziewięćdziesiątych nie pozostaje pod bezpośrednią kontrolą Kiszyniowa. W stosunkach tych kwestią sporną pozostaje zużycie gazu przez konsumentów z Naddniestrza oraz spłata zadłużenia z tego tytułu *Gazpromowi*. Jeszcze przed wybuchem ostatniego kryzysu energetycznego¹, który rozpoczął się w październiku 2021 r. wraz z wygaśnięciem we wrześniu obowiązującego wówczas porozumienia gazowego, mołdawska prezydent Maia Sandu odmówiła spłaty zadłużenia gazowego Tyraspoła. Kolejną przysłowiową „kością niezgody” między Kiszyniowem a Moskwą było wciąż narastające zadłużenie za zużycie rosyjskiego surowca. Wygaśnięcie ostatniego kontraktu gazowego stało się okazją do wysunięcia roszczeń z tego tytułu przez stronę rosyjską wobec mołdawskiego partnera.

---

¹ Pisząc o „ostatnim mołdawskim kryzysie energetycznym”, autorka chce podkreślić, że w historii mołdawsko-rosyjskich relacji gazowych nie był to jedyny przypadek, kiedy Moskwa wykorzystywała uzależnienie Kiszyniowa od rosyjskiego surowca. W historii niepodległej Mołdawii Rosja już wielokrotnie posługiwała się swoją monopolistyczną pozycją. Po wygaśnięciu wieloletniego porozumienia w 2011 r. odmawia ona podpisania nowej, długoterminowej umowy. Moskwa od wielu lat żąda odstąpienia od implementacji przez Mołdawię tzw. III Pakietu Energetycznego, do którego wdrożenia Kiszyniów zobowiązał się wraz z przystąpieniem w 2010 r. do Wspólnoty Energetycznej, ustanowionej pomiędzy Unią Europejską a państwami trzecimi. Zgodnie z postanowieniami Pakietu wydobywanie, sprzedaż oraz dystrybucja gazu powinny być prowadzone przez niezależne od siebie instytucje. W praktyce oznaczałoby to podzielenie mołdawskiej *Moldovagaz* na dwie spółki i ustanowienie niezależnego od *Gazpromu* operatora mołdawskiej sieci przesyłowej. To z kolei mogłoby oznaczać pozbawienie rosyjskiej spółki monopolistycznej kontroli nad gazociągami tranzytowymi. Dodatkowo uzależnienie Kiszyniowa od rosyjskiego gazu pogłębia świadoma polityka Moskwy wobec Naddniestrza, która akceptowała narastający dług gazowy tego separatystycznego regionu i pozwalała władzom naddniestrzańskim na nieregulowanie należności za zużywany gaz.

Zob. K. Całus, *Państwo niedokończzone 25 lat mołdawskiej niepodległości*, Prace Ośrodka Studiów Wschodnich, nr 59, 2016, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_59_pl_25_lat_moldawskiej_net.pdf, s. 52-55, dostęp: 27.12.2021.

Model energetyczny Mołdawii

Dla pełniejszego obrazu mołdawsko-rosyjskich stosunków energetycznych niezbędne jest nakreślenie modelu energetycznego Mołdawii. Jest to bowiem mały kraj, dysponujący niewielkimi zasobami surowców – w tym ropy i gazu – oraz niskim hydroenergetycznym potencjałem. Rezultatem tego jest **wysoka zależność Kiszyniowa od importu energii**, który na początku XXI stulecia w niemal 98% pokrywał mołdawskie zapotrzebowanie. Przy tym poziom energochłonności mołdawskiej gospodarki pozostaje wciąż wysoki. Warto również odnotować, że okres przejściowy w mołdawskiej gospodarce po odzyskaniu niepodległości w 1991 r. znacznie wpłynął na zmianę struktury wykorzystania surowców energetycznych – poziom wykorzystania węgla spadł, natomiast udział zużycia gazu wzrósł². Godny uwagi jest fakt, że **wzrósł również poziom zależności Mołdawii od dostaw surowca z Rosji**. W 2020 r. *Gazprom* dostarczył jej 3,05 mld metrów sześciennych gazu, co oznacza wzrost o 5,5% w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy dostawy wyniosły 2,89 mld metrów sześciennych³.

Niemniej istotną kwestią rzutującą na mołdawsko-rosyjskie relacje energetyczne pozostaje model własności mołdawskiej gazowej sieci przesyłowej. Otóż siecią mołdawskich gazociągów zarządza spółka energetyczna *Moldovagaz*, która zajmuje się transportem gazu ziemnego i skroplonego, budową sieci gazowych oraz instalacją urządzeń gazowych, a także gazyfikacją oraz utrzymaniem sektora gazowego w Republice Mołdawii. Spółka – jako jednolity podmiot administracyjnej, ekonomicznej i organizacyjnej regulacji rynku gazowego Mołdawii – powstała w celu wzmocnienia powiązań produkcyjnych, ekonomicznych pomiędzy przedsiębiorstwami gazowymi oraz zapewnienia efektywnej interakcji pomiędzy akcjonariuszami. *Moldovagaz* dostarcza gaz ziemny do ponad 600 tys. odbiorców w kraju, w tym 20 tys. podmiotów gospodarczych. Obecni **akcjonariuszami mołdawskiej spółki są: *Gazprom*, dysponujący 50% udziałów** (ponad 6,6 mln akcji), Agencja Mienia Państwowego przy Ministerstwie Gospodarki Mołdawii – 35,33% (4,7 mln akcji), Państwowy Komitet Zarządzania Mieniem Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej – 13,44% (1,79 mln akcji) oraz pozostali akcjonariusze, posiadający łącznie mniej niż 5% akcji⁴. Konkludując,

---

² Углубленный обзор политики и программ Молдовы в области энергоэффективности, Протокол к Энергетической Хартии по вопросам энергоэффективности и соответствующим экологическим аспектам (ПЭЭСЭА), Brussels 2004, s. 7.

³ *Газпром и Молдавия провели переговоры по условиям нового контракта*, oficjalna strona agencji informacyjnej TASS, 27.10.2021, <https://tass.ru/ekonomika/12783581>, dostęp: 16.11.2021.

⁴ К. Уфимова, *Кишиневский счет. О причинах и последствиях газового кризиса в Молдавии*, Московский Центр Карнеги, 09.11.2021, <https://carnegie.ru/commentary/85732>, dostęp: 15.11.2021. Zob. Także: Органы

mołdawska sieć przesyłowa jest kontrolowana przez państwo trzecie, co uniemożliwia w praktyce uniezależnienie się Kiszyniowa od rosyjskiego surowca. W takiej sytuacji Mołdawia jest pozbawiona możliwości jego dystrybucji i dostarczenia go do odbiorców końcowych, nawet gdyby udało jej się zakupić surowiec na innych rynkach.

Wszystkie wyżej wspomniane czynniki negatywnie wpływają na relacje energetyczne Moskwy i Kiszyniowa, osłabiając pozycję negocjacyjną drugiego podmiotu. **Pogłębiają one asymetryczność wzajemnych relacji oraz zależność Republiki Mołdowy od swojego energetycznego partnera.** Z takiej pozycji Kiszyniów był zmuszony stawić czoła ostatniemu kryzysowi gazowemu oraz negocjować nowy kontrakt z *Gazpromem*.

Historia kryzysu

30 września br. wygasł kontrakt gazowy zawarty między mołdawskim rządem a *Gazpromem*, podpisany na okres pięciu lat w 2006 r., następnie regularnie, co roku, przedłużany. Na mocy umowy, cena za rosyjski surowiec była powiązana z ceną ropy naftowej i w 2020 r. wynosiła średnio około 148 dolarów za 1000 metrów sześciennych. W styczniu 2021 r. strony zmieniły jednak formułę płatności za gaz w dotychczas obowiązującym kontrakcie i tak dla cieplejszych miesięcy drugiego i trzeciego kwartału cena za surowiec została przywiązana do cen gazu w niemieckim magazynie NCG, natomiast dla chłodniejszych miesięcy pierwszego i czwartego kwartału zachowano formułę przywiązania do cen ropy. Niestety, wbrew oczekiwaniom, pod koniec 2020 r. ceny gazu w europejskich zbiornikach zaczęły bardzo szybko rosnąć, osiągając w styczniu 2021 r. 300 dolarów za 1000 metrów sześciennych. Okazało się to niezwykle niekorzystne dla Kiszyniowa, mając na uwadze nową formułę płatności za surowiec. Wzrost cen przypadł bowiem na miesiące, kiedy ceny były przywiązane do cen w magazynach gazu dlatego we wrześniu Mołdawia była zmuszona płacić 550 dolarów za 1000 metrów sześciennych surowca⁵.

Wciąż nierozwiązanym problemem w mołdawsko-rosyjskich stosunkach energetycznych pozostaje **kwestia narastającego zadłużenia Kiszyniowa wobec *Gazpromu***. Problem ten powrócił podczas ostatniego kryzysu gazowego i znacznie utrudniał osiągnięcie konsensusu pomiędzy stronami. Powołując się na słowa przedstawiciela rosyjskiej spółki Siergieja

---

управления, oficjalna strona spółki *Moldovagaz*, <https://www.moldovagaz.md/rus/o-kompanii/organy-upravleniya>, dostęp: 15.11.2021.

⁵ Ibidem.

Kuprijanowa (ros. Сергей Куприянов), jej **wierzytelność wobec mołdawskiego państwa wynosi 709 mln dolarów**⁶. Jak donosi agencja informacyjna TASS, zadłużenie Naddniestrza z tego tytułu przewyższyło już 7 mld dolarów⁷.

Pomimo rosnących cen gazu na rynku europejskim, mołdawski rząd nie ogłosił oficjalnie, że nie zamierza negocjować nowego kontraktu z *Gazpromem*. Według nieoficjalnych źródeł przedstawiciele rosyjskiej spółki mieli zaproponować Kiszyniowowi formułę przywiązania cen surowca do tych obowiązujących w europejskich zbiornikach, czyli około 790 dolarów, przy zniżce w wysokości 25%. Jedynym warunkiem była spłata zadłużenia, które strona rosyjska proponowała rozłożyć na transze. Jednak Mołdawia negocjowała zniżkę w wysokości 50%. Brak konsensusu doprowadził do formalnego wygaśnięcia obowiązującej umowy. W tej sytuacji Kiszyniów zdecydował się poprosić Moskwę o przedłużenie dostaw gazu na jeden miesiąc na wrześniowych warunkach. W rezultacie Mołdawia kupowała rosyjski gaz w październiku po cenie 790 dolarów za 1000 metrów sześciennych. Wówczas **Kiszyniów oficjalnie ogłosił, że chce podpisać z *Gazpromem* nowy kontrakt gazowy na starych warunkach**⁸.

Powyższa sytuacja doprowadziła jednak do znacznego niedoboru gazu w mołdawskich gazociągach. W związku z tym mołdawski rząd powziął decyzję o wprowadzeniu stanu wyjątkowego w sektorze energetycznym z powodu niedoboru surowca. Deputowani przyjęli zaproponowany przez rząd projekt uchwały o **wprowadzeniu stanu wyjątkowego na okres 30 dni**. Premier Natalia Gavriliță ogłosiła, że na rynku gazu ziemnego w Mołdawii odnotowano deficyt w wysokości około 16 mln metrów sześciennych, a zapotrzebowanie na gaz w październiku zostało pokryte jedynie w 67%. W opinii mołdawskiego rządu reżim stanu wyjątkowego miał pozwolić na ominięcie pewnych procedur przewidzianych prawem krajowym w celu przyspieszenia zakupu gazu z alternatywnych źródeł. Stan wyjątkowy miał umożliwić natychmiastowe wydzielenie państwowej spółce *Energocom* niezbędnej kwoty z budżetu państwowego, a nie – jak przewidywała ustawa – dopiero za miesiąc. Zadaniem spółki była organizacja przetargu i zakup dodatkowej ilości surowca do sieci krajowej, aby

---

⁶ Молдова и "Газпром" договорились о поставках газа на пять лет, 29.10.2021, <https://www.bbc.com/russian/news-59098395>, dostęp: 16.11.2021.

⁷ Долг Приднестровья за российский газ будут обсуждать в рамках межправкомиссии, 10.11.2021, <https://tass.ru/ekonomika/12882789>, dostęp: 16.11.2021.

⁸ Газпром и Молдавия провели переговоры по условиям нового контракта, oficjalna strona agencji informacyjnej TASS, 27.10.2021, <https://tass.ru/ekonomika/12783581>, dostęp: 16.11.2021.

przywrócić ciśnienie w systemie do normalnego poziomu, co miało pozwolić na zaopatrzenie kraju w gaz. Jednocześnie rząd mołdawski zamierzał kontynuować negocjacje z *Gazpromem*⁹.

W poszukiwaniu alternatywy dla rosyjskiego gazu

W 2009 r. Mołdawia została jednym z adresatów programu Partnerstwa Wschodniego¹⁰. **27 czerwca 2014 r. Kiszyniów podpisał umowę stowarzyszeniową z Unią Europejską.** Od 1 lipca 2016 r. w pełni obowiązuje układ stowarzyszeniowy z kompleksową, pogłębioną strefą wolnego handlu (ang. *Deep and Comprehensive Free Trade Areas, DCFTA*)¹¹. Głównymi założeniami umowy pomiędzy stronami jest liberalizacja handlu (zniesienie ceł: 99,2% po stronie mołdawskiej oraz 99,9% po stronie unijnej) oraz liberalizacja reżimu wizowego¹². Porozumienie to znacznie wzmocniło mołdawsko-unijne partnerstwo, szczególnie o charakterze gospodarczym. Świadczą o tym dane statystyczne, zgodnie z którymi największym partnerem handlowym Mołdawii pozostaje Unia Europejska, na którą przypada 54% jej całkowitego handlu, a następnie Rosja (10%) i Chiny (7%). Około 64% mołdawskiego eksportu jest przeznaczone na rynek unijny. Mołdawia zajmuje natomiast dopiero 59. miejsce wśród partnerów handlowych UE, z całkowitym obrotem w wysokości 4,7 mld euro w 2019 r., co stanowi wzrost o około 40% w porównaniu z 2015 r. Rośnie także liczba przedsiębiorstw zaangażowanych w handel z UE – w 2018 r. 1734 mołdawskich przedsiębiorstw eksportowało do Unii, podczas gdy rok później już 1837¹³.

---

⁹ *Парламент Молдовы ввел чрезвычайное положение на 30 дней из-за газового кризиса*, 22.10.2021, <https://www.euointegration.com.ua/rus/news/2021/10/22/7129345/>, dostęp: 16.11.2021.

¹⁰ Partnerstwo Wschodnie to program stanowiący część unijnej polityki sąsiedztwa. Został powołany do życia w 2009 r. i jest adresowany do sześciu państw sąsiednich UE: Ukrainy, Białorusi, Mołdawii, Gruzji, Armenii oraz Azerbejdżanu. Program zakłada pogłębioną współpracę między UE i jej partnerami. Przewiduje zawieranie tzw. układów stowarzyszeniowych, służących zastąpieniu umów o partnerstwie i współpracy z końca lat 90. Układy przewidują m.in. zacieśnienie więzi politycznych, intensywniejszy dialog polityczny oraz pogłębienie współpracy w kwestiach sprawiedliwości i bezpieczeństwa. Ponadto w ramach układów stowarzyszeniowych negocjowane są umowy o wolnym handlu, które przewidują polepszenie dostępu do towarów i usług; ograniczenie ceł, kwot i barier handlowych; zagwarantowanie stabilnych przepisów prawnych; dostosowanie praktyk i norm. Do tej pory UE wynegocjowała i podpisała trzy porozumienia o strefie wolnego handlu z Gruzją, Mołdawią oraz Ukrainą; w czerwcu 2021 r. swoje uczestnictwo w programie Partnerstwa Wschodniego zawiesiła Białoruś.

Zob. Partnerstwo Wschodnie, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eastern-partnership/>, dostęp: 27.12.2021.

¹¹ *Stosunki UE–Mołdawia*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eastern-partnership/moldova/>, dostęp: 17.11.2021.

¹² *Umowa stowarzyszeniowa UE-Mołdawia*, 25.06.2014, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Umowa-stowarzyszeniowa-UE-Moldawia-3152498.html>, dostęp: 17.11.2021.

¹³ Oficjalna strona Komisji Europejskiej, <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/moldova/>, dostęp: 17.11.2021.

Powyższe wskaźniki ekonomiczne świadczą o zacieśniającym się partnerstwie gospodarczym pomiędzy omawianymi stronami. Wzajemne relacje cechuje wysoka asymetryczność. Niemniej jednak umowa stowarzyszeniowa i wprowadzona na jej mocy strefa wolnego handlu korzystnie wpływa na wzajemną wymianę handlową. W obliczu ostatniego kryzysu gazowego pomiędzy Moskwą a Kiszyniowem powstaje pytanie, czy i w jakim stopniu podpisanie umowy stowarzyszeniowej z Kiszyniowem przekłada się na solidarność na rynku energetycznym? Czy Unia Europejska pozostaje atrakcyjnym partnerem energetycznym dla krajów postsowieckich, uzależnionych od importu rosyjskich surowców? Otóż kryzys mołdawski pokazał dobitnie, że odpowiedź na to pytanie nie jest jednoznaczna.

Kryzys gazowy, brak nowego porozumienia z *Gazpromem* i widmo deficytu dostaw gazu zmusiły Kiszyniów do poszukiwania alternatywnych źródeł energii. Rząd mołdawski rozpoczął aktywne zabiegi, by zdywersyfikować dostawy surowca. W perspektywie pojawiły się **trzy alternatywne kierunki dywersyfikacji**.

Pierwszym z nich była Polska. Kiszyniów porozumiał się z polską spółką PGNiG o zakupie miliona metrów sześciennych gazu po cenie 1100 dolarów (była to cena przywiązana do zbiornika TTF)¹⁴. Niestety warunki finansowe, na jakich Warszawa zgodziła się sprzedać surowiec były dla Mołdawii nie do zaakceptowania w dłuższej perspektywie. W obliczu deficytu gazu w Europie i rosnących cen europejscy partnerzy nie zamierzali sprzedawać surowca po cenach niższych, niż tych obowiązujących w magazynach. Poza tym ilość zakupionego od Polski surowca nie była w stanie pokryć mołdawskiego zapotrzebowania. Tylko dzienne zużycie surowca waha się w przedziale między 15-16 mln metrów sześciennych, a miesięczne dochodzi do 450-500 mln. Poza tym również sam schemat dostaw surowca z Polski jest dość skomplikowany. Na mocy podpisanego porozumienia, Warszawa będzie dostarczać gaz najpierw do ukraińskich gazociągów i dopiero stamtąd dotrze on do swojego końcowego mołdawskiego odbiorcy¹⁵.

W październiku **Kiszyniów prowadził również rozmowy z rumuńskimi władzami** o możliwości dostaw gazu przez w pełni sprawny już gazociąg Jassy – Kiszyniów, który

---

¹⁴ UE przekaże Mołdawii 60 mln euro na walkę z kryzysem gazowym, Polska Agencja Prasowa, 27.10.2021, <https://europapnews.pap.pl/ue-przekaze-moldawii-60-mln-euro-na-walke-z-kryzysem-gazowym>, dostęp: 17.11.2021.

¹⁵ С. Кондратьев, *Чем Молдавия может заменить российский газ*, Институт энергетики и финансов, 26.10.2021, <https://fief.ru/media/news/chem-moldaviya-mozhet-zamenit-rossiyskiy-gaz/>, dostęp: 17.11.2021.

umożliwi Rumunii dostarczanie paliwa bezpośrednio do Mołdawii. Jednak gaz z sąsiedniego kraju nadal będzie droższy od rosyjskiego, powiedział wicepremier Andrei Spinu¹⁶.

Budowa wspomnianego gazociągu rozpoczęła się w 2013 roku. Powołując się na słowa operatora rumuńskiego krajowego systemu transportowego *Transgaz*, „Gazociąg Ungheni-Kiszyniów o długości 120 km, przy którym prace budowlane zakończono w ubiegłym roku, został oddany do użytku 1 października 2021 r.”¹⁷ Przepustowość rurociągu wynosi około 6,5 mln metrów sześciennych dziennie. Jest, więc to wystarczająca ilość, aby pokryć zapotrzebowanie Mołdawii na gaz z wyłączeniem Naddniestrza¹⁸.

Trzecią alternatywną drogą przesyłu gazu może być Ukraina, która również zadeklarowała pomoc Kiszyniowowi. Mołdawska premier oświadczyła bowiem na antenie pierwszego kanału telewizyjnego, że Kiszyniów może kupować gaz od europejskich firm, które wolą go magazynować na Ukrainie¹⁹. Zauważyła, że wówczas Naddniestrze będzie zmuszone do wpłacenia pełnej zaliczki za wolumen dostarczony do lewobrzeżnej części kraju²⁰.

Kluczową kwestią w mołdawsko-rosyjskim kryzysie pozostaje postawa Unii Europejskiej w zaistniałej sytuacji, która może wzmocnić lub osłabić pozycję negocjacyjną Kiszyniowa w negocjacjach z *Gazpromem*. **UE zdecydowała się, co prawda, udzielić pomocy finansowej moldawskiemu partnerowi w wysokości 60 mln euro**, o czym poinformowała szefowa KE

---

¹⁶ *Газопровод из Румынии в Молдавию запустят на неделе: газ будет еще дороже*, 04.10.2021, <https://eodaily.com/ru/news/2021/10/04/gazoprovod-iz-rumynii-v-moldaviyu-zapustyat-na-nedele-gaz-budet-eshe-dorozhe>, dostęp: 17.11.2021.

¹⁷ *Moldawia dzięki Polsce, Rumunii i Ukrainie po raz pierwszy w historii otrzyma gaz z innego źródła niż rosyjskie*, 26.10.2021, <https://studium.uw.edu.pl/moldawia-dzieki-polsce-rumunii-i-ukrainie-po-raz-pierwszy-w-historii-otrzyma-gaz-z-innego-zrodla-niz-rosyjskie/>, dostęp: 17.11.2021.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Ukraińskie magazyny gazu cieszą się niespotykanym dotąd zainteresowaniem i są chętnie wykorzystywane przez firmy zagraniczne. W 2020 roku poziom napełnienia ukraińskich podziemnych magazynów gazu (PSH) osiągnął rekordowy poziom 28,3 mld m³. 36% przechowywanego gazu w PSH należało do nierezydentów, 48% do *Naftohazu*, a 16% do innych firm ukraińskich. Według stanu na początek 2021 roku klientami PSH było 850 firm, z których 95 to nierezydenci pochodzący z 24 państw. Było to możliwe dzięki sprzyjającej koniunkturze oraz atrakcyjnej ofercie komercyjnej ze strony władz ukraińskich, które skutecznie zachęciły firmy zagraniczne do współpracy. Taryfy na przechowywanie surowca na Ukrainie były bardziej konkurencyjne od europejskich, nawet po doliczeniu kosztów przesyłu gazu. Dodatkowo surowiec jest przechowywany po stałej taryfie, bez aukcji. Poza tym firmy zagraniczne są zwolnione z opłat celnych, dlatego ukraińska oferta cieszy się sporym zainteresowaniem firm zachodnich. Tylko w 2019 roku wtłoczono do ukraińskich magazynów 6,9 mld m³, a w 2020 r. już 11,2 mld m³.

Zob. P. Kost, *"Gazowy spichlerz Europy"? Podziemne magazyny gazu Ukrainy*, 03.02.2021, <https://energetyka24.com/gaz/gazowy-spichlerz-europy-podziemne-magazyny-gazu-ukrainy-analiza>, dostęp: 27.12.2021.

²⁰ *Если Молдавия купит европейский газ на Украине, Приднестровью придется платить*, 25.10.2021, <https://eodaily.com/ru/news/2021/10/25/esli-moldaviya-kupit-evropeyskiy-gaz-na-ukraine-pridnestrovyu-pridetsya-platit>, dostęp: 17.11.2021.

Ursula von der Leyen. Unia za pośrednictwem rzecznika Komisji Europejskiej Petera Santo okazała również oficjalne wsparcie Kiszyniowowi: „UE wspiera Mołdawię i jest gotowa oraz zobowiązana pomóc Mołdawii przetrwać ten kryzys [...] będziemy nadal wspierać Mołdawię, dostarczając wszelkiej możliwej technicznej, finansowej pomocy, aby przetrwała obecny kryzys, oraz identyfikować alternatywy, aby zdwersyfikować dostawy energii” – powiedział Stano²¹.

Niestety unijna pomoc ma charakter symboliczny – może pokryć bowiem jedynie około 2/3 mołdawskiego miesięcznego zapotrzebowania na surowiec. O biernej *de facto* postawie Unii w mołdawsko-rosyjskim kryzysie świadczą słowa wysokiego przedstawiciela UE ds. spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa Josepa Borrella, który podczas konferencji prasowej zorganizowanej na zakończenie szóstego posiedzenia Rady Stowarzyszeniowej UE-Mołdawia oświadczył, że „rozwiązaniem z pewnością nie będzie finansowanie przez Unię Europejską wszystkich różnic między obecnymi cenami a cenami, których żąda *Gazprom*”²².

Nowy rozdział w mołdawsko-rosyjskich stosunkach gazowych

29 października 2021 r. Mołdawia podpisała kolejny kontrakt gazowy z *Gazpromem* na okres pięciu lat. Umowa weszła w życie 1 listopada²³. Jak podaje agencja informacyjna TASS, zgodnie z nowym porozumieniem cena rosyjskiego gazu dla Mołdawii może wzrosnąć do 500-600 dolarów za 1000 metrów³. Zmiany na rynku mogą doprowadzić nawet do dwukrotnego wzrostu cen paliw. Jednocześnie Kiszyniów zapowiedział, że rosyjski gaz będzie tańszy, niż jakiegokolwiek inne źródła – jego cena będzie poniżej ceny rynkowej, zaznaczyła Alina Merlic, doradca wicepremiera i ministra infrastruktury Andreia Spinu²⁴.

Cena surowca w nowym kontrakcie pozostaje przywiązana do cen ropy naftowej oraz gazu w europejskich magazynach i będzie podlegać cokwartalnej korekcie. Udział indeksacji

---

²¹ *UE przekaże Mołdawii 60 mln euro na walkę z kryzysem gazowym*, Polska Agencja Prasowa, 27.10.2021, <https://europapnews.pap.pl/ue-przekaze-moldawii-60-mln-euro-na-walke-z-kryzysem-gazowym>, dostęp: 17.11.2021.

²² *Moldova: Remarks by High Representative/Vice-President Josep Borrell at the press conference following the 6th EU-Moldova Association Council*, Brussels, 28.10.2021, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/106399/moldova-remarks-high-representativevice-president-josep-borrell-press-conference-following_en, dostęp: 17.11.2021.

²³ *Правительство Молдавии сообщило о новом договоре с "Газпромом" на пять лет*, oficjalna strona agencji informacyjnej INTERFAX, 29.10.2021, <https://www.interfax.ru/russia/800415>, dostęp: 18.11.2021.

²⁴ *А. Ахтырко, На взаимовыгодных условиях. Молдавия согласилась выплатить \$700 млн долга Газпрому*, 30.10.2021, <https://www.gazeta.ru/business/2021/10/30/14151469.shtml>, dostęp: 18.11.2021.

powiązanej z cenami ropy wynosi 70%, natomiast indeksacji gazowej – 30%. Cena gazu za listopad na mocy warunków przewidzianych nowym kontraktem waha się w przedziale około 450 dolarów, co oznacza, że jest ona 60% niższa od tej na europejskim rynku i 40% niższa od tej, którą Kiszyniów płacił *Gazpromowi* jeszcze w październiku. Poza tym strony podpisały dodatkowy protokół, poświęcony przede wszystkim rozwiązaniu problemu tzw. historycznego długu Mołdawii za gaz. Na jego mocy mołdawska spółka *Moldovagaz* oraz *Gazprom* porozumiały się w sprawie **przeprowadzenia w 2022 r. niezależnego audytu, następnie kontynuowania negocjacji w sprawie spłaty zadłużenia**. Zgodnie z protokołem ostateczne ustalenie wysokości mołdawskiego długu ma nastąpić do maja 2022 r. W protokole znalazł się ponadto zapis o restrukturyzacji samej *Moldovagaz*²⁵.

Wnioski

Kryzys mołdawski obnażył przede wszystkim **brak woli po stronie Unii Europejskiej do aktywnego zaangażowania** się nie tylko w tej konkretnej sytuacji, ale szerzej w relacji Rosji z byłymi republikami postsowieckimi, które Moskwa uznaje za własną strefę wpływów. W oczach postsowieckich partnerów Bruksela *de facto* nie posiada atrakcyjnej propozycji współpracy (na pewno w obszarze źródeł energii), która byłaby swoistą rekompensatą za wymagające i kosztowne reformy, których żąda w zamian za pogłębianie strefy wolnego handlu. **Dość wstrzemięźliwa postawa UE zmusiła Kiszyniów do podpisania kolejnego długoterminowego porozumienia gazowego i uzależnienie tego kraju od rosyjskiego surowca na kolejne lata**. Pomoc Brukseli okazała się daleko niewystarczająca, a unijna oferta gazowa niekonkurencyjna w porównaniu z rosyjską alternatywą. Państwa członkowskie UE zorientowane są przede wszystkim na zysk, a nie wzajemną solidarność, którą oficjalnie promują umowy stowarzyszeniowe UE z jej partnerami. Ma ona bowiem raczej charakter deklaracyjny. Kryzys mołdawski kolejny raz pokazał, że Unia wraz z jej zasadami oraz gospodarczymi gratyfikacjami może stać się coraz mniej atrakcyjna dla swoich partnerów, chociażby z Partnerstwa Wschodniego. Nasuwa się niestety konstatacja, że **postawa Brukseli**

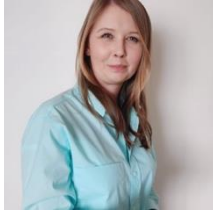
²⁵ К. Яфимова, Кишиневский счет. О причинах и последствиях газового кризиса в Молдавии, Московский Центр Карнеги, 09.11.2021, <https://carnegie.ru/commentary/85732>, dostęp: 15.11.2021. Zob. także: Органы управления, oficjalna strona spółki *Moldovagaz*, <https://www.moldovagaz.md/rus/o-kompanii/organy-upravleniya>, dostęp: 18.11.2021.

nie zachęca jej postsowieckich partnerów do dywersyfikacji źródeł energii, a na pewno już nie do poszukiwania alternatywy dla rosyjskiego gazu na rynku europejskim.

Ostatni kryzys niewątpliwie umocnił pozycję Moskwy, której gaz pozostaje wciąż bardziej konkurencyjny na rynku od unijnego odpowiednika. Rosja może więc bez przeszkód wykorzystywać surowiec jako instrument nacisku politycznego, tym razem w kategoriach przysłowiowej „marchewki” (zgodnie z obowiązującymi umowami Rosja nie może sprzedawać swojego gazu po cenach wyższych od tych obowiązujących na rynku europejskim, ale może go sprzedawać taniej). Sytuacja z Mołdawią potwierdziła tylko, że to sama Europa jest w znacznym stopniu uzależniona od rosyjskiego gazu, a w łonie UE nie ma woli politycznej, by w sposób efektywny przeciwstawić się rosyjskiej polityce energetycznej i podważyć rosyjski monopol na europejskim rynku gazu. UE nie posiada wystarczających atutów, aby konkurować z **Rosją, która wciąż posiada pozycję bezkonkurencyjnego potentata w tym obszarze.**

O AUTORCE

Julita Komosa. Doktorantka w Instytucie Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk. Prowadzi własny projekt badawczy pt. Historia a polityka. Ukraina w rosyjskiej podręcznikowej narracji historycznej: ewolucja idei, celów, instrumentów. W swojej pracy naukowej zajmuje się szeroko pojętą rosyjską polityką historyczną Rosji wobec Ukrainy ze szczególnym uwzględnieniem okresu po 2014 r.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.